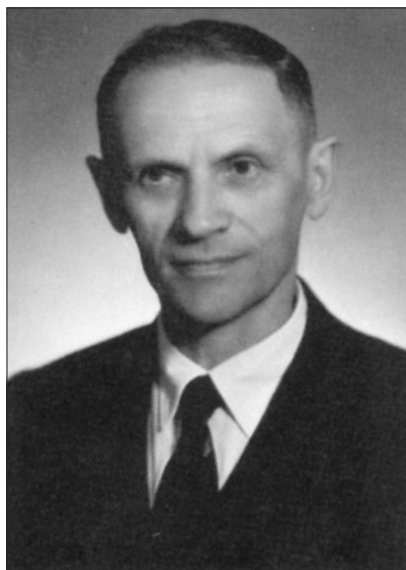

PERSONĀLIJAS

Šogad atceramies

ĀRSTAM, ZINĀTNIKAM
UN RAKSTNIEKAM
VILIM DERUMAM – 110

Vilis Derums ir izcilākais Latvijas paleopatologs un viens no ievērojamākajiem sava laika kaulu patoloģiju pētniekiem.

Dzimis divu gadsimtu griežos – 1899. gada 11. aprīlī Valmieras apriņķī Podiņos, pusaudža un jaunības gadus viņš bija spiests pavadīt bēgļu gaitās Krievijā (1915–1919). 1920. gadā kopā ar slaveno Imantas pulku atgriezies Latvijā un 1922. gada 28. februārī ar Apsardzības ministrijas pavēli atvaļināts no karadienesta līdz turpmākam rīkojumam. Jau daudz vēlāk – 1934. gada 18. novembrī V. Derumam kā atbrīvošanas cīņu dalībniekam un par ilggadēju dienestu armijā, priekšzīmīgu un nevainojamu dienesta pienākumu pildīšanu piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis (V šķira), Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīme. Gadu vēlāk – 1935. gada 11. maijā viņš saņēma vēl vienu goda zīmi – Aizsargu nopelnu krustu.

Vilis Derums studējis Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātē (1920–1926). Turpmākie apmēram seši gadi vairāk saistās ar ārsta karavīra gaitām, jo 1927. gada oktobrī viņš tiek ieskaitīts 9. Rēzeknes kājnieku pulkā

par jaunāko ārstu, piešķirot leitnanta pakāpi. 1930. gadā viņš kļuva par kapteini. 1936. gadā V. Derums saņēma ārsta pulkvežleitnanta pakāpi.

Viļa Deruma zinātniskais mantojums saistās ar divām medicīnas nozarēm – antropoloģiju (20. gs. pirmā puse) un paleopatoloģiju (20. gs. otrā puse). Bet pa vidu bija 1941. gada 14. jūnijs.

Vilis Derums veicis Latvijā pirmo pētījumu par akcelerāciju – latviešu karavīru ķermeņa garuma palielināšanos no 19. gs. 80. gadiem līdz 20. gs. sākumam – tendenci, kas bija aprakstīta jau skandināvu literatūrā un šodien pazīstama kā gadsimta pārmaiņu process. Viņš bija šā virziena aizsācējs Latvijā. Pateicoties viņam, Latvijas materiāls kļuva pieejams arī citiem Eiropas pētniekiem.

Taču Viļa Deruma galvenais atstātais zinātniskais mantojums saistās ar pēckara posmu, kad, atgriezies no Sibīrijas, viņš sāka nodarboties ar arheoloģiskajos izrakumos iegūto kaulu patoloģiju un slimību pētniecību. Šajā ziņā viņš bija pirmais toreizējā Padomju Savienībā un praktiski lika pamatus šai zinātnes nozarei.

Vienlaikus Vilis Derums ar pseidonīmu Vilis Zemgars bija pazīstams arī kā rakstnieks. Sākot ar dzejoļiem “Zaļās vārnas” laikā 20. gadsimta 20. gados līdz vēsturiskajam romānam mūža nogalē – tāds bija viņa noietais ceļš literatūrā. Garš bija zinātnieka mūžs, bet ne tik garš, lai Vilis Derums sagaidītu Latvijas valsts atdzimšanu, līdz kurai bija palikuši vairs tikai daži gadi un kas bija viņa kvēlākais sapnis. Viņš mira 1988. gada 2. augustā – nākamajā dienā pēc vētras, kas Eksperimentālās medicīnas institūta dārzā nolauza viņa paša stādīto egli. Līdz ar egli lūza arī Viļa Deruma mūžs. Taču šis cilvēks – rakstnieks, zinātnieks, ārsts ir atstājis neizdzēšamas pēdas Latvijas medicīnas vēsturē un arī to cilvēku atmiņās, kas viņu pazina. Vilis Derums apbedīts Rīgā II Meža kapos.

Rīta Grāvere